

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse

Vår referanse 21/00007-42

Vår dato 18.02.2021

Fellesorganisasjonen (FO)

Mariboegs gate 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
+47 919 19 916

E-post:
kontor@fo.no

Bankgiro: 9001.06.35674

Bankgiro kontingent:
9001.08.71394

Org.nr:
870 953 852 MVA

fo.no

Innspill til arbeid med ny stortingsmelding om kriminalomsorgen

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen og profesjonsforbundet for 31000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.

Vi viser til Torgeir Heimlis svar til FO om at vi kan komme med skriftlig innspill til arbeidet med ny stortingsmelding. FO har gjentatte ganger etterlyst en ny stortingsmelding for kriminalomsorgen. Særlig har vi gjort det med bakgrunn i den igangsatte omorganiseringsprosessen, som vi mener var for lite politisk forankret. Vi viser i den forbindelse til behandlingen av forslag til ny organisering i justiskomiteén hvor det nettopp kom fram at forslaget manglet politisk forankring og for liten involvering av ansattes organisasjoner. Vi er derfor glade for at arbeidet nå er i gang og takker for anledningen til å komme med innspill. Vi stiller oss også til disposisjon i det videre arbeidet med meldingen.

FO har rundt 200 medlemmer som jobber i kriminalomsorgen, de fleste ansatt i friomsorgen. Sammenlignet med forbundene som organiserer fengselsbetjenter, er vi små, men ikke dermed mindre viktige i arbeidet med å lage en god kriminalomsorg.

For FO har kriminalomsorgen alltid vært et prioritert område og vi mener at våre innspill som er bygd på sosialfaglige forståelsesmåter og -metoder, har vært viktige for kriminalpolitikken i Norge. Mange av våre medlemmer jobber også i tjenester som er nærliggende kriminalomsorgen, for eksempel i NAV, barnevernet og tjenester innenfor rus og psykisk helse. Disse er viktige samarbeidspartnere for å få til en sømløs kriminalomsorg.

Vi er opptatt av at kriminalpolitikk og velferdspolitikkk må forstås som to sider av samme sak og at kriminalpolitikken må bygge på humanistiske verdier og være kunnskapsbasert. I så måte har vi viktige innspill å komme med både i innhold- og rehabiliteringsarbeidet i kriminalomsorgen generelt, men ikke minst i friomsorgsarbeidet.

FO mener at en ny stortingsmelding må inneholde:

- En tydelig verdiforankring

- Et fokus på rehabilitering og innholdet i straffegjennomføringen
- En beskrivelse av kompetansebehov og kompetanseutvikling
- En særskilt oppmerksomhet knyttet til straffegjennomføring for barn og unge, både i friomsorg og i fengsel
- En analyse av utfordringsbildet, både knyttet til ulike former for kriminalitet og til mer sammensatt problematikk hos straffedømte

Avslutningsvis vil vi gi noen kommentarer til hva som bør kjennetegne den norske kriminalomsorgen om ti år.

Verdiforankring

FO er opptatt av at kriminalomsorgen må bygge på et humanistisk menneskesyn som blant annet innebærer en tro på at mennesker kan endre seg når de blir gitt mulighet til det. Kriminalomsorgen må derfor ha som mål at innholdet i straffen skal være rehabiliterende og den må ha tilgang på ansatte med ulik kompetanse og oppdatert kunnskap om hva det er som virker. Vi er også opptatt av at Kriminalomsorgsdirektoratet må ta helhetlig ansvar for dette og bidra til at ansatte har den kompetansen som trengs.

FO har flest medlemmer i friomsorgen og vi er derfor særlig opptatt av utfordringer knyttet til straffegjennomføring i frihet. Vi opplever at kriminalomsorg i stor grad forbindes med fengsel og at soning i anstalt får mest oppmerksomhet og de største ressursene. Dette til tross for at det i dag er flere som gjennomfører straff i frihet enn i anstalt. Vi er derfor opptatt av at dette ikke bare blir en «fengselsmelding», men også en friomsorgsmelding. For eksempel anbefaler vi at man gjennomgående i meldingen bruker begrepet straffegjennomføring framfor begrepet soning. Dette begrepet favner både fengsel og friomsorg, i motsetning til soning som i større grad forbindes med fengsel. Vi mener også at det er naturlig å skille mellom det arbeidet som gjøres i fengsel og det som gjøres i friomsorgen. Dette handler ikke minst om kompetansen som trengs.

Innholdet i straffegjennomføringen

FO er opptatt av at kvaliteten på innholdet i både straffegjennomføring i frihet og i anstalt må styrkes. Det handler både om nok bemanning, og riktig kompetanse. For at de ulike straffereaksjonene skal fungere best mulig, så trengs det ansatte med oppdatert kompetanse og med mulighet til å utvikle den i tråd med utfordringene. Vi mener at det må satses mer på de frihetsrelaterte straffene, og vi håper at en kriminalomsorgsmelding er tydelig på hvilke ambisjoner regjeringen har for det.

Straffegjennomføring i frihet

Samfunnsstraffen som vi vurderer som en god straffereaksjon med et stort potensial, bør i større grad brukes og innholdet må utvikles. Det forutsetter at friomsorgen har ansatte med god samarbeidskompetanse og kunnskap om institusjoner og organisasjoner som kan bidra til god kvalitet på innholdet i straffegjennomføringen og rehabiliteringen. Dette for å kunne gjennomføre endringssamtaler og koble på riktige hjelpetiltak. Det må være et tettere samarbeid med ulike organisasjoner og mer fleksibilitet med hensyn til innhold som kan legges inn som straff – ikke minst knyttet til arbeid og skole.

Vi er opptatt av at program mot ruspåvirket kjøring i større grad må tas i bruk som reaksjon. Det samme gjelder ungdomsstraff.

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll tas i større og større grad i bruk og det er på mange måter bra. Samtidig frykter vi at mer bruk av elektronisk kontroll skal redusere bruken av frihetsrelaterte straffer. Vi er også bekymret for kvaliteten på innholdet i gjennomføringen og at dette blir for mye en «soningsmaskin». Nye tekniske løsninger bidrar til nye måter å kontrollere domfelte på, men reduserer samtidig den menneskelige kontakten og den mulighet til forandring og rehabilitering som ligger i den relasjonen. Vi forventer at grensen for digital og menneskelig kontroll, og rehabiliteringsperspektivet i straffegjennomføring med elektronisk kontroll, også vil være tema for den nye meldingen.

Straffegjennomføring i anstalt

FO er bekymret for ressursituasjonene i anstaltene og at vedvarende kutt de senere årene har gått utover innholdet i soningen. Det er mindre gruppeaktivitet og mer innlåsing på cella. Dette er veldig uheldig og bidrar verken til rehabilitering eller til å forebygge ny kriminalitet. Vi håper at en ny stortingsmelding også vil være opptatt av hvordan innholdet i soningen kan forbedres.

Fengslene hadde tidligere flere ansatte med sosialfaglig kompetanse. Ansatte med sosialfaglig utdanning har blitt kraftig redusert. Det stilles ikke krav til denne type kompetanse hos sosialkonsulenter, tilbakeføringskonsulenter eller barneansvarlige. Vi mener det er uheldig – dette er stillinger med til dels krevende oppgaver og som vi mener at det trengs sosialfaglig kompetanse for å løse. Fengslene ville tjent på å ha ansatte med ulik kompetanse noe som vil styrke arbeidet både knyttet til rehabilitering og sikkerhet. Selv om fengselsbetjentutdanningen stadig blir bedre, så mener vi at anstaltene også trenger den sosialfaglige kompetansen våre medlemmer besitter. Dette er kompetanse som retter seg mot endringsarbeid og ikke minst kompetanse knyttet til samarbeid med ulike velferdstjenester, sivil sektor og ideelle organisasjoner utenfor anstalten. FO håper derfor at meldingen også vil berøre dette kompetansebehovet i fengslene.

FO håper også at det tenkes nytt om hvordan kriminalomsorgen kan jobbe opp mot lokalt næringsliv og skape arbeidsplasser innenfor murene som kan videreføres ute i samfunnet etter endt soning. Det fordrer blant annet et tett samarbeid med NAV og det må etableres stillinger/ funksjoner som har dette som sin hovedoppgave.

Kompetanse

Frimsorgen har tradisjonelt hatt ansatte med treårig bachelor - fortrinnsvis sosialfaglig utdannet. Da vi fikk straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK), ble den underlagt friomsorgskontorene. Intensjonen var at EK skulle bemannes med 50 % fengselsbetjenter og 50 % med sosialfaglig kompetanse. Vi ser at det blir stadig flere fengselsbetjenter i disse stillingene og det bekymrer oss. Vi forventer at en ny melding er klar på hva slags kompetanse som trengs i hele kriminalomsorgen og at de fortsatt ser betydningen av at frimsorgen har ansatte med vår kompetanse. Ved en sammenslåing av fengsel og friomsorg er vi redd for at friomsorgsarbeidet knyttet til gjennomføring av frihetsrelaterte straffer vil «drukne» og det sosialfaglige kompetansebidraget forsvinne. Vi har fått tilbakemeldinger på at det skjer i de igangsatte pilotene hvor fengsel og friomsorgen er slått sammen og vi forventer at evaluering av disse pilotene legges til grunn i arbeidet med meldingen.

Straffegjennomføring for barn og unge, både i friomsorg og i fengsel

FO er opptatt av at vi må så langt det er mulig, unngå å sette barn i fengsel og vi må derfor utvikle gode og trygge alternativer. Det er fortsatt viktig å evaluere ungdomsstraffen og justere innholdet i den når det trengs. Kriminalomsorgsmeldingen

må derfor også innebefatte konfliktrådene og samarbeidet mellom konfliktrådene og kriminalomsorgen. Vi mener også at det bør legges en strategi for hvordan øke bruken av samfunnsstraff overfor unge og her er informasjon til domstolene viktig. De trenger mer kunnskap om muligheter som ligger i denne straffereaksjonen og enn oppfordring om å i større grad idømme denne straffereaksjonen,

Det er viktig at fengselstilbudet som gis unge under 18 år fortsatt holder høy kvalitet og at det sikres i den planlagte meldingen. FO mener også at det bør være et fokus på unge voksne mellom 18 og 25 år. Forskning viser at hjernen ikke er fullt utviklet før du er rundt 25 år og det bør også gjenspeiles i hvordan man reagerer overfor denne gruppen.

Et stadig mer krevende utfordringsbilde, både knyttet til nye former for kriminalitet og til mer sammensatt problematikk hos straffedømte

Nye former for kriminalitet krever annen kompetanse og det er derfor viktig at ansatte i kriminalomsorgen sikres kompetanseutvikling/- heving på disse nye formene.

Vi erfarer at straffedømte har større og mer sammensatte problemer enn tidligere. Ansatte i kriminalomsorgen trenger derfor å ha oppdatert kompetanse på ulike områder. Det innebærer også at kriminalomsorgen i tillegg til utvikling av egen kompetanse er avhengig av tett samarbeid med tjenester utenfor kriminalomsorgen. Det forutsetter ansatte med kunnskap om velferdstjenester og samhandlingskompetanse slik at samarbeid etableres der det trengs. Dette gjelder kommunale tjenester og tjenester knyttet opp mot psykisk helse og rusbehandling i de regionale helseforetakene. Det er ikke nok at det kommer en enkeltbevilgning til enkelte enheter over et statsbudsjett. Her må det etableres forutsigbare avtaler om samarbeid og veiledning til kriminalomsorgen.

Hva bør kjennetegne den norske kriminalomsorgen om ti år?

- god og stabil ressurstilgang,
- forskningsbasert kunnskap med vekt på rehabilitering må ligge til grunn for arbeidet både i fengsel og i friomsorgen,
- tverrfaglig kompetanse, godt utdannede og kvalifiserte ansatte, med mulighet for kompetanseutvikling
- individuell tilnærming til domfelte og et utstrakt forvaltningssamarbeid.
- økt prioritering av bruk av frihetsrelaterte straffer – det lønner seg og kan bidra til å redusere bruk av fengsler.

Kriminalomsorgen bør jobbe for å bli mer åpen, blant annet gjennom å samarbeide mer med andre utdanningsinstitusjoner og etater. Vi er opptatte av at kriminalomsorgen må benytte seg også av de tverrfaglige etter- og videreutdanningenes som tilbys av andre utdanningsinstitusjoner enn det Kriminalomsorgens utdanningssenter (Krus). Verdien av å møte studenter fra andre etater og andre fag enn bare de ved Krus mener vi vil bidra til å utvikle kriminalomsorgen.. På samme måte bør også Krus åpne seg opp for andre yrkesgrupper enn fengselsbetjenter slik at kunnskapen de besitter og produserer kommer ut til andre sektorer.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Inger Karseth
Rådgiver